

KERESZTÉNY MAGVETŐ.

XXXVII. évf.

1902. Julius—Augustus.

4-ik füzet.

Jézus mint büntető bíró.¹

Midőn Jézussal, mint büntető bíróval (penologist), foglalkozom, nem a theológiával vagy christológiával viszonyítva tárgyalom. A megjelölő szó e szerint, melyet használni fogok: *büntető bíró*, de nem a *theologia* vagy christologia büntető bírója. Nem igénylem, hogy valamivel gyarapítani fogom a világ eddigi ismeretét Jézusról. Mert nem utalhatok semmi új forrásra. Az egyedüli forrás, melyre hivatkozni fogok, a négy evangelium lesz a maga eredeti alakjában. Célom nem az, hogy világot derítsek Jézusra, hanem az, hogy minő világosságot derítsünk kötelességeinkre az elítéltekkel és bűnösökkel szemben. E kérdések tárgyalásaiból származó nehézség egyfelől onnan keletkezik, hogy több világosságra van szükségünk, másfelől onnan, hogy nem használjuk fel azt a világosságot sem, a melylyel rendelkezünk. Nekem úgy tetszik, hogy Jézus e tekintetben nagy mértékben hozzájárult a világnak világosságához — oly mértékben, mely mindenestre nevezetes volt az ő korában — és a mely fokenként megvilágosítja és lelkesíti a miénket. Ez a hozzájárulás új eszmények és elvek, új czélok és tervek alakjában jelentkezett, a melyek új módszerek alkalmazását vonták maguk után. Mi Howardról, Livingstonról, Beccariaról, Poperól, Clementről és másokról úgy beszélünk, mint nagy büntető bírákról, kik nagy befolyást gyakoroltak jelen társadalmi életünkre; de azok az elvek, melyeket Jézus kimondott és azok a módszerek, melyeket Jézus használt, őt bármely kornak a legnagyobb büntető bírójával tüntetik föl. Neki mégis szinte 2000 évig kellett várakoznia, a míg elvei és módszerei a modern törvényben és a modern bíróságnál érvényesültek. Érdekes szemlélni, hogy Jézus mikép sejtette a következményeket, melyeket ma nem tekintünk sentimentális vagy egyéni nézeteknek, hanem tudományos és böleselmi ítéleteknek. Nem azt

¹ E tanulmány írója Barrows Sámuel, az Egyesült Államok kormányánál szakelőadó. *Szerk.*

értem ezek alatt, a miket a büntető törvényszék eddig teljesített. De mégis azok az ő czélját és eszményét fejezik ki. Ezek az elvek és módszerek nem voltak rendszerbe foglalva, de mind levezethetők az ő tanításaiból.

I.

Jézus elveti a megtorlást (forbátlást) és a boszút.

A büntető törvény esökönös ósdiságának bizonyítéka az, hogy egy hagyományos, büntető elmélet, a mely a Jézus korában divatban volt, még most is fenn áll és mint egy lidéreznyomás reánk nehezedik. Jézus mindjárt összeütközésbe jött ezzel az elmélettel.

A hagyományos büntető törvény, a melyet Jézus elvetett, a megtorlás és boszuállás hagyománya volt, t. i. „Szemet szemért, fogat fogért“. Ez a fogalom a héber Codexnek alaptörvénye volt és csaknem az utolsó századig irányadó minden büntető bíróságnál. Ez azt az elvet vallja, hogy minden vétkesnek valami büntetést ki kell állania, vagy legalább egy részét annak a szenvedésnek, melyet az illető okozott. Az eljárás e tekintetben az, s mintegy szálló igévé lett, t. i. „Annyi büntetést kell róni a bűnösre, a mennyit ő okozott“. „Fizess meg neki az ő saját pénzével“. Ez a büntetésnek egyszerű módja. Nem veszi tekintetbe a sértő védelmét; nincs semmi tekintettel a társadalom biztonságára. Az egyszerűen a társadalom boszúja. Az párhuzamot a vadtörzsek boszújában talál. A büntetés emez elméletének még modernebb felfogása, mely még most is uralja törvényeinket, abban áll, hogy elrettentsen. Ez a magában véve dicséretre méltó kísérlet arra volt hivatva, hogy a társadalmi védelmet helyettesítse a társadalmi boszú helyett. Két dolgot mégis meg kell jegyeznünk, először, hogy a büntetéseket legtöbbször nem elrettentő példájukért szabták ki, hanem azért, hogy az elkövetett sérelemért legalább némi lakolásban részesüljön a vétkes; másodsor, mivel a társadalmi boszú miatti büntetések, még a mikor a legnagyobb szigorral alkalmaztattak is, nem kevesbbítették a vétket. Mivel e büntetések nem megfélemlítők: épen azért nem védelmezők. Ha tulságba viszik, a szigorú büntetések inkább szánalmat keltenek, mint félelmet. Hasznossági szempontból pedig a társadalmi boszú soha se vezetett sikerre és ezután sem fog. Az okot nem kell messze keresni; mert czélja brutalizmus és nem humanizmus.

Figyelembe kell vennünk a bűnnek és az igazságtalanságnak természetes és kikerülhetetlen következményei közt való különbsé-

get; valamint azt a büntetést, a mely ítéleten és megtorláson alapszik. Jézus rendkívüli hatással beszélt a bűnösségnek és igazságtalanságnak kikerülhetetlen következményeiről a bűnöst illetőleg. Senki sem ostromolta nagyobb erővel vagy buzgósággal korának vétkei, vagy tüntette volna fel nagyobb drámai erővel, mint Jézus, hogy a rossz eselekedet irtóztató következményeket hoz a vétkezőre. Ő az erkölcsi kiválasztás amaz erejére mutatott, melylyel az „*árpát a búzától külön lehet választani*“, melynél fogva az erkölcsileg alkalmas eselekedet élni fog. Ő teljesen hitt az igaznak és jónak diadalában, a mely a rossznak és igazságtalanságnak leveretését jelenti. Ezeket az elveket Jézus nem az elkeseredés és boszú nyelvén hirdette, hanem egy profétának szerető hűségével, egy olyan hazafi buzgóságával, a ki *könnyeket hullat Jeruzsálem pusztulása felett és egy oly pásztor jóságával, a ki keresi az ő elveszett juhait*. Végtelen nagy a különbség emez erkölcsi törvények között, a melyek magok eszközlik saját következményeiket és ama nyomorult helyettesítések között, melyeket, a mi fogalmunk szerint, kieszelünk számukra a társadalmi bosszú érdekében. Ime, itten egy megrögzött, elázott részeges egyén, ki az ítélő bíró előtt áll. Mily borzasztó a büntetés, a melyet magának okozott! Az erős szesz, csaknem üszöggé égette a testét. Az embernek egy szénné égett romja!

A fizikai és erkölcsi törvények áthágása következményének minő szomorú látványa tárul elénk! . . . S milyen esztelen és nevetséges az a 10 vagy 30 napi büntetés, a melyet a bíró büntetésül kiszab a legutolsó kihágásért! . . . Nem a társadalom hivatása az isteni törvények helyét elfoglalni. Minél nagyobb a bizodalomunk abban, hogy az erkölcsi örök törvények érvényre jutnak, annál kevésbé van jogunk ezek helyébe lépni birákként. A modern törvényt nem igazolhatjuk theokratikus alapon. „*Isten villogtatja az ő büntető kardját; mi nem vehetjük ki azt az ő kezéből*“.

A fennebb rajzoltakban nem azt értem, minttha Jézusban hiányzott volna a képesség az erkölcsi biráskodásra. Ellenkezőleg, némelykor kettős tüzes nyelvek alakjában jelentkezett s lángpallóssal ostorozta a bűnt. Az erkölcsi kifakadás jelenthet egészséges állapotot úgy az egyénre, mint a társadalomra. Az az embereket helyes útra téríti. A humanus felelősség megállított törvényének megtartására kényszeríti az egyént. Az a kis húrok mozgatója. De a mint Jézus által meg volt világítva, az erkölcsi kifakadás a megjavításra irányult, nem pedig büntetésre vagy megsemmisítésre.

II.

Inkább javítás, mint boszúállás.

Jézus elve szerint üdvösebb megbocsátani, mint boszút állani; azaz: sokkal fontosabb az embereket megmenteni, mint elveszíteni. Hogy minő ellentét van a büntető és javító eljárás között, azt egy eset a Jézus életéből fényesen igazolja. Ugyanis az ő tanítványai, Jakab és János, megharagudtak egy Samariában levő falura, mivel Jézust nem akarták befogadni; és így szóltak: „Uram! akarod-e, hogy parancsoljuk, hogy tűz szálljon az égből és megemészsze ezeket, mint Ilyés is cselekedett?” De Jézus, hozzájuk fordulván, megdorgálá őket, mondván: „Nem tudjátok minémü lélek legyen ti bennetek: Mert az embernek fija nem azért jött, hogy elvesztené az embereknek életét, hanem hogy megtartaná“. Nem lehet nagyobb ellentét, mint a mely Jézus álláspontja között van egyfelől, és a régi büntető törvény között másfelől; az a világosság és sötétség, az élet és halál között való különbség. A Jakab és János tantétele a száműzés régi tantétele volt; egy olyan tantétel, a mely még ma is fejlődésben van. A társadalom védelmét úgy igyekszik teljesíteni, hogy kiirtsa a tökéletlent és a vétkest; de a társadalom nem védhető meg valamelyes befolyás vagy olyan módszer által, a mely a társadalmat magát elvadítja. Valahányszor szigorú, boszúálló és halálos eszközöket használtak a vétkes ellen, a hatás csak arra szolgált, hogy a társadalomban élessze a kegyetlenség szellemét, a mely veszélyezteti és terjeszti épen azt a bűnt, a melyet kiirtani vélt. Jézus álláspontjának lényege nem csak abban állott, hogy nekünk meg kell menteni az egyént az egyénért, hanem abban, hogy *meg kell mentenünk az egyént a társadalom számára.*

A társadalom magára nem gyakorolhatja azokat a befolyásokat, melyek szükségesek a megmentésre, hogy ha maga is nem művelt, nem fenkölt szellemű s nem halad a korrall.

Figyelemre méltó körülmény, hogy az Egyesült Államok legjobb fogházainak felügyelői úgy jellem, mint tehetség tekintetében, az utóbbi 25 év alatt, nagy haladást tettek. A javulást elősegítő elvek és módszerek nem csak azt kívánják meg, hogy a legjobb emberek legyenek alkalmazva, hanem azt is, hogy ilyeneket nevelni kell. Hamis érvelés az, mely a tisztán hasznossági bölselem nevében azt hirdeti, hogy észszerűbb és gazdaságosabb kiirtani a rosszszakat és bűnösöket, mint megmenteni.

Az ilyen felfogás teljesen észszerűtlen és inhumanus. A humanus politikának a társadalomra való hatása épen olyan üdvös, mint arra az egyénre nézve, a kivel szemben gyakoroltatik. Egyik oka annak, hogy a halálos büntetésnek, mint a társadalom védő eszközének nem volt meg a kívánt eredménye az, hogy alább szállította az élet iránt való tekintélyt és így gyengítette a vétek elleni óvószert. A drasztikus törvények észszerűtlenek, mivel inkább visszahatást szűlnek arra a társadalomra, a mely azokat alkalmazza. Az olyan állam manapság, nem tekinthető műveltnek, a melynek nincs meg a mentő eszköze, legyen az tűzoltó-egyesület, vagy kórház. A tűzoltói intézmény és a kórház a társadalom védelmére szolgálnak, de egyszersmind védelmezik a veszendőt is. A humanus-börtönrendszer épen ezt a szerepet teljesíti. Az védi a társadalmat olyan elzárt elemektől, a kik nem illenek be a társas életbe, s ugyanekkor neveli és javítja őket a társadalom számára. Valamint sokkal üdvösebb az egyénre, ha lelkében a szeretetet és rokonszenvet ápolják, mint a rideg önzést és gyűlöletet, épen így sokkal jobb a társadalomra és államra nézve is, ha a legnemesebb érzelmeket igyekszünk ápolni s azokat a törvénybe és intézményekbe átvinni. Jézus e szerint a módszeres büntető eljárás alapelveinek egyikét előlegezte, t. i. hogy a *társadalom védelmezése a bűnös javítása által eszközölhető*; azaz: jobb megmenteni, mint megsemmisíteni. Ezek lévén Jézus büntető eljárásának az alapelvei, lássuk már most, milyen volt a módszere?

III.

Jézusnak módszere gyógyító volt.

i. Minthogy *célja* a gyógyítás volt, a *módszere* is *gyógyító*. A mint tudjuk, e módszert alkalmazta úgy a testi, mint a lelki betegeknél. Mint közönségesen tudva van, — ámbár a római törvényekben s máshol találunk nyomokat arra, hogy az eszteleneket nem tekintették törvény szerint felelősségre vonandóknak, mégis századokon keresztül, sőt félszázaddal ezelőtt is, szigorú büntető módszert alkalmaztak ellenök. Azt nem találjuk sehol, hogy Jézus azt rendelte volna, hogy az örülteket megverjék, vagy sötét ezellákba zárják, milyeneket az 1900-ik évi párisi kiállításon, mint a 19-ik század barbarismusának modelljeit mutattatták be. Ilyen esetekben, valamint mindenütt Jézus büntető módszere gyógyító volt.

2. *Jézus inkább a bűnössel foglalkozott, mint a büntetés nemével.* Ez egyike a figyelemre méltó különbségeknek a régi büntető módszer és az új között.

Századokon keresztül a törvények az elkövetett büntettet büntették a bűnösre való vonatkozás nélkül. A bűnököt a szerint osztályozták, a minő kár háromlott abból a társadalomra és a büntetés a szerint volt kimérve minden cselekmény után. Enyhítő körülmények nem vétettek tekintetbe. A régi germán törvény szerint, ha egy tehén vagy ló megölt egy embert, az állatot is megölték; sérelem követtétvén el, a sértőnek, bár ki légyen, lakolnia kellett. A régi büntetés és a Jézus elvei és módszerei közt lévő különbséget szépen megvilágítja az új testamentumból egy történet. Ugyanis a zsidók egy bűnöst vittek Jézus elébe, ki megkövezésre volt ítélve. Az egyik részen állottak a vádlók, hivatkozva a törvényre, mely csak a büntettet ismerte el büntetésre méltónak; a másik részen Jézus, *a ki szintén elismerte a büntettet, de megbocsátott a bűnösnek.*

Elválasztani és osztályozni a vétkeket, tanulmányozni természetüket, jellemvonásukat és a körülményeket, különbséget tenni az ítélet fokozata és a felelősség között; ítéletet hozni a vétkesre, a vétekre való alkalmazás nélkül: ezek azok az elvek, a melyeknek megvalósítására a modern penológisták törekednek. Ez a történet Jézus módszerének egy másik jellemvonását tünteti fel.

3. *Jézus, mint kísérletező bíró.* Jézus az ítélet felfüggesztése elvének gyakorlati elvét adta egy nagy bűnöst illetőleg a következő szavaival: „Eredj és ne vétkezzél többé!” Ez az elv, csak olyan esetben alkalmazható, mikor nyilvánvaló, hogy jobb megmenteni, mint halálra itélni. A régi büntető elmélet szerint szigoruan alkalmazva, a kísérletezés lehetetlen volt. Századok multak el, míg ez eszme a modern büntető törvényekben érvényre jutott. De különböző formákban, legtöbb államaink törvény könyveiben kifejezésre jutott, úgy szintén Franciaország és Belgium törvénykönyveiben, valamint Nagy-Britannia törvényeiben is az első ízben elkövetett bűntényeknél. A bűnös felmentése vagy a véték iránt való közöny egy dolog, de a végeredmény, t. i. alkalmat nyújtani a vétkesnek a törvények megismerésére egy másik dolog, és teljesen más álláspont; még pedig olyan, mely éppen oly fontos a társadalomra, mint az egyénre. A büntető eszközök tanulmányozása, melyeket a bűn megakadályozása ellen alkalmazunk, mutatja, hogy a

leghelyesebb eljárás az lenne, hogy az első büntetésnél a büntetés nem alkalmazandó. A börtön büntetés ne legyen az első, hanem az utolsó.

A büntetés egy részének elengedése ugyanezen elv szerint törvényt vált az Unio 27. államában, valamint Európa több országában. Mert inkább az a cél, hogy a bűnösök megjavuljanak, mintsem a kiszabott büntetést kiállják. Ilyen esetben a bűnös szabadon bocsátásakor megjavulás reményében így szól a törvény képviselője a fogolyhoz: „Menj el és ne vétkezzél többé!”

4. *Csökönys bűnösök.* Jézusnak álláspontja, így az első, mint az állandó vétkessel szemben látható, Máthé evangéliuma 18-ik része 15—17. verseiben: „Ha a te testvéred vétkezik ellened, menj el és dorgáld meg őtet négy szem közt; és ha megfogadja a szódat, megnyerted a te testvéredet.” Az áldozatnak igazát Jézus elismerte, de nála fődolog volt a bűnös megmentése. „Ha pedig szódat nem fogadja meg, végy magad mellé még egy vagy két tanút, hogy két vagy három bizonyásznak a szájából az egész dolog bizonyosabb legyen. Hogy ha azoknak sem fogadja meg a szavukat, mond meg a gyülekezetnek; hogyha a gyülekezetnek sem fogadja meg a szavát, legyen te előtted olyan, mint egy pogány vagy publikánus.” Az idézett három versben a bűnösökkel szemben való észszerű és helyes eljárásnak kitűnő foglatját találjuk. Mentse meg az első vétkezőt, ha lehetséges. Mert nem kicsi dolog, ha megmentetted a testvéredet. Ha ez nem sikerül, az első lépés legyen a gyülekezetnek választott bíróságához való folyamodás. Ha bűnös még mindig makacs, akkor az állami törvényt kell alkalmazni, mely az utolsó kísérlet. Ekkor a bűnös ügy tekintendő, mint társadalmilag elesett. Ha üdvös dolog a bűnös megmentése, még üdvösebb az, hogy a társadalom, az állam kárt ne szenvedjen, tekintélye alább ne szálljon. A társadalmilag hasznavehetetlen, társadalmilag zárassék ki. Ez az egyedüli logikai módja a csökönys bűnösrel való eljárásnak. Azonban a boszúnak semmi látszata ne legyen észlelhető ez ítélet hozatalnál. Ez szükséges a társadalom erkölesi színvonaláért és éppen annyi szükséges a vétkes érdekében, hogy az igazságosság mérlege meg ne lazuljon, hogy a bűnös tág lelkiismeretéhez alkalmazkodják.

5. *A nagy természeti erők jótékony befolyása.* Jézus felismerte, hogy a nagy természeti erők, melyek szükségesek az ártatlanok élete és egészsége fentartására, épen oly szükségesek az elítéltekére

is. „Mert az Isten felhossa a napját úgy a jókra, mint gonoszokra és esőt ad az igazaknak és a hamisaknak is a földjükre egyaránt.“ Jóllehet, hogy a társadalomra veszedelmes egyének kizárandók a társadalomból, de ez nem azt jelenti, hogy őket azoktól a természeti erőktől is meg kell fosztani, a melyek szükségesek physikai és moralis egészségükre. Ha célunk az, hogy meggyógyítsuk vagy megjavítsuk a bűnösöket, akkor fel kell használnunk mindazokat az erőket és eszközöket is, melyek egészségesek és gyógyítók. A régi börtönök sötétek, nyirkosak és dohottak voltak, mint a minők a Mamertinok börtöne Rómában, a régi fogház Rothenburgban, vagy a Black Hole Calcuttában, melyekben a foglyok meghaltak a levegő hiánya miatt, vagy még lassabban az éhség miatt. A bezárás, letartóztatás bizonyos út volt a kiküszöbölésre — megsemmisülésre. Az újabbkori civilisatio valamivel jobbat követel a réginél, de még most sem mentünk át a régi rendszerből az újba. Ha csak nem bebizonyított rabló-gyilkosok, nem szabad a foglyokat megfosztani a világosságtól, vagy a levegőtől. De hazánkban még most is gyakoroljuk mind a kettőt. A foglyokat bőségesen ellátjuk élelmi szerekkel, de tüdejüket tönkre tesszük a rossz levegővel. Vegyük például a történelmi nevezetességü börtönt Sing-Singben. Az ezelőtt 75 évvel épült. Attól az időtől fogva a napnak éltető sugarai nem süttöttek bé a celláiba Czellái csak 145 köb. láb szélesek. E szerint mindenik fogolynak csak $\frac{1}{6}$ rész levegő jut, még a legjobb fogházakban is; sőt némelykor ez a hatodrés is megoszlik két ember között. Ezt a fogházat az egészségügyi tanács emberi lény számára használhatatlannak mondotta ki, de meg nem magyarázható okokból semmi orvoslás sem történt ez ideig. Államaink közül némelyek teljesen eltiltották a gépek használatát s csakis a kézi vagy lábbal való munkát engedik meg a raboknak. A kézi munka bizonyos mértékben kívánatos a foglyoknak a nevelés végett, — de e törvényezikkek ezélja nem az, hogy neveljék a foglyokat, hanem az, hogy megtiltsák nekik a természeti erők használatát, a melyek pedig lényegesek a modern élethez. A Jézus és igazság nevében felemelem szavamat és azt mondom, hogy egy államnak sincs semminemü joga ahoz, hogy a foglyokat a természet erejének bárminemü használatától eltiltsa, mely által az erejét, mint ember, felhasználhatja a jóra és a mely által hasznára válhatik úgy a társadalomnak, mint önmagának.

6. *Fogházi munka.* Jézus a munka isteni voltát hirdette, így szólván: „Az én atyám munkálkodik, én is munkálkodom.“ A munkásságban evangelium (üdvösség) van. A restség az, a mely nem emberies (inhumanus) és Istennek nem tetsző, a mely megront, lealáz és vétékre esábit. Az ítéletnek azt a régi formáját, hogy kényszer munkára ítéltetik, úgy tekintették, mint büntetést; de az újabbkori penologisták abban mindnyájan egyetértének, hogy a semmittevés vagy munkátlanúság sokkal súlyosabb formája a büntetésnek is, a mikor a társadalom tétlenségben tartja a foglyot épen úgy bünteti önmagát is, mint az elítéltet; meit kénytelen a fegyencz fentartási költségeit fedezni, egyfelől, másfelől pedig megerősíti a fogolynak azt a vétékes szokását, a mely őtet a bűntény elkövetésére vezette. Ritkán lehet valakit becsületessé tenni addig, a míg először meg nem tanítod szorgalomra és munkásságra. Nem sok nyeresége lesz abban a társadalomnak, ha a tolvajt szegénynyé teszi.

Jézus azt hirdette, hogy a munkát jutalmazni kell. „Méltó a munkás az ő bérére!“ így szólott. Jézusnak eme mondása természetesen nem vonatkozott egyenesen a foglyok munkájára, de semmi jel nem mutat arra, hogy ezért a foglyokat el kell tiltani a munkától. Az európai penologisták már rég gyakorlatba hozták azt, hogy a börtön munka ne csak productiv legyen, hanem azt meg is kell fizetni a foglyoknak. Ilyen módon a fogházi munkának kiszámíthatatlan erkölcsi és javító hatása van.

7. *A szeretet, mint megváltó erő.* Nem szükség mondanom, hogy Jézus a megtévedett emberekre alkalmazta, — úgy a társadalomban, mint azonkívül — ama nagy erkölcsi, szellemi és vallásos erőket, a melyek szükségesek a lelkesítésre és az emberek megtéritésére. Ő hitt a szeretet erejében is, mint üdvezítő, megmentő erőben, melyet igen szépen megvilágít *a tékozló fiú* és az *elveszett juh* példázata. A szeretet épen olyan erő a világegyetemben, mint a gőz vagy villanyosság vagy bármely mozgató erő. És a szeretetet épen oly tudományosan lehet alkalmazni, mint az előbb felhozott erők bármelyikét. De tévedünk akkor, ha azt hisszük, hogy a szeretet csak szelid, gyöngéd sentimentalismus által munkálkodik; az egyszerűen az érzelem nyilvánulása azok iránt, a kiket megakarunk javítani. Az ilyen elmélet ellen Jézus óvatosságot ajánl.

8. *Erkölcsi sebészet.* „Ha a jobb szemed megbotránkoztat: vágd ki azt.“ Hogy a szeretet termékenyítő legyen, nemcsak imád-

ság és szolidabb eszközök által kell, hogy munkáljon, hanem önfeláldozás és fegyelem által is. Csakis morális sebészet az, melylyel a morális rákot, mely az ember lelkén rágódik, el lehet távolítani. A sebész az ő metsző eszközeivel kérlelhetetlennek és kegyetlennek tűnhetik fel; a beteg a bonezoló asztalon az ő kése alatt tehetetlen áldozatnak látszhatik, de tudva van, hogy abban a fájdalmas műtétben a szeretetnek legnagyobb ereje nyilvánul és a szerető barátoknak minden reménye a sebész ügyességébe és biztosságába van helyezve. Épen így a fogház felügyelőnek napjainkban erkölcsi sebésznek kell lennie. Az ő fegyelme metszhet, de úgy messen, hogy gyógyítás kövesse. Az ideális fegyelem olyan, a mely neveli és szilárdítja az akaratot, a nélkül, hogy megtörné, és fejleszti az egyént, a nélkül, hogy összezuzná.

9. *Fogház látogatás.* Ámbár valaki alkalmatlan lehet a társadalomra és ezért annak ítélete alapján kizárathatik a társadalomból ideiglenesen, vagy pedig örökre, mindazáltal nem zárandó ki az emberek rokonszenvéből. Valójában ez világos érv, hogy az emberek rokonszenvéből nem kell kizárni. Sok szolgálat, minők: élelmezés, ruházat stb., melyeket Jézus idejében a látogatók teljesítettek, ma már az állam kezében van. A sokféle vegyes látogatás a fogházi fegyelemre káros hatással lehet, de van olyan látogatás, a mely nevelő, rokonszenves és segítő. Jézus felfogását a látogatást illetőleg a legtágabb értelemben véve, úgy kell értenünk, hogy némely barátságos, személyes tényezőket érintkezésbe kell hoznunk a fogoly életével. Csakis személyes érintkezés által válhatik a szeretet és jótékonyság ereje termékenynyé. Ezek megtörténhetnek a felügyelő vagy segédje személyisége által; az orvos vagy lelkész által; de ha a fogoly ismét társaságba megy, ott is úgy kell eljárni vele szembe, hogy érezze a szeretet és rokonszenv melegét, magának a társadalomnak részéről is. A mi modern rendszerünk szerint alkalom nyílik a személyes erők kifejtésére. A fogoly, feltételes szabadon bocsátás mellett, fogházi büntetésének felerészét szabadon is kitöltheti. Ilyen esetben az iparosok és üzletemberek a községben alkalmat nyújthatnak foglalkozás adása által arra, hogy ismét visszatérhessenek a beesületes élet folytatására, barátságos kezet nyújtván nekik, mikor kijönnek a fogházból.

10. *Megjavulás.* Végre, ha a Jézus utmutatása és szellemében járunk el, a jellem megváltozásának egy szembeötlő példáját látjuk, — melyet Jézus is tapasztalt — t. i. a Zaccheus önkéntes meg-

javulását. Az 5-ik nemzetközi börtönügyi Congressuson Párisban 1895-ben és a 6-ikon Brüsszelben 1900-ban sok érdekes felolvasás volt, melyek a legezészerűbb módozatokkal foglalkoztak az elítéltek megjavítását illetőleg. Nem könnyű dolog legyőzni azokat a nehézségeket, melyek a fogoly tehetetlenségéből keletkeznek és sok bűnös teljesen javíthatatlan; de egy feleletet mégis lehet adni a kérdésre, t. i. ha az elkövetett büntény olyan természetű, hogy a fogoly képes azt helyrehozni és hogyha a fogoly oly nemes bánásmódban részesül, hogy azt meg is teszi. A megjavításnak szigorubb próbája ennél nem lehet. Talán egykor a mi feltételes szabadon bocsátásunkat bizonyos esetekben oda módosíthatjuk, hogy a fogoly eszközölje a megjavulást, a mennyire lehetséges.

11. *Gyermek-mentés.* Azok az elvek és módszerek, melyeket eddig felhoztam, mind enyhítők és javítók voltak, mert a Jézus életének egyik nagy szenvedélye a bűnösök megmentése volt és azért jött, hogy felkeresse és megmentse azt, a mi veszendő. Jézus úgy okoskodott, hogy azoknak, a kik egészségesek, nincs szükség orvosra. De nem kell felednünk, hogy a Jézus befolyása és gyakorlati módszere óvómódszer is volt. A mint ő volt az első kísérletező tisztviselő, szintén ő volt az első gyermek megmentő a keresztény-világban. Tanítványai közte és a gyermekek között állván, a tanítványokat eltávolította. Az ő mosolyának, áldásának s élete jótékony befolyásának el kellett jutniok üdítő harmatként a gyermekek szíveikhez. A gyermek-mentés a modern emberbaráti szeretetnek üdvös és új módszere és itten egy sorba jó a Jézus módszerével.

12. *Jézus felfogása a törvényről.* A mi Jézusnak a törvényről való felfogását illeti, ő kijelentette, hogy: „*Nem azért jött, hogy a törvényt eltörölje, hanem hogy azt teljesítse*“. De az ő tanításából tisztán kitűnik, hogy ő a törvényt nem törvényhozói vagy birói szempontból tekintette, hanem mint élet-elvet és rendszert. Ő a törvény holt betűje helyett mindig valami magasabbra és jobbra hivatkozik. „A betű megöl, lélek az a mi megelevenít!“ — így szól. Azok a bűnságok, melyekre figyelmünket felhívja, nem törvényhozók által megállított büntetések, hanem olyanok, melyek az elkövetett bűnténynek kikerülhetetlen következményei. Jézus módszerével teljesen ellenkezik az, hogy ő a nevelést törvényhozással helyettesítse, vagy az elnyomás rendszerét alkalmazza a fejlődés rendszere helyett. A modern demokráciában a törvények valódi tekintélye abban áll,

hogyan azok a társadalom meggyőződését, a társadalom kötelességét, fogalmait fejezik ki és a midőn ez hiányzik, semmiféle törvény sem erőszakolható. Midőn pedig ez kifejlődött, akkor a törvény magától érvényesül. Ez kitűnik Jézusnak már fennebb idézett példázatából, midőn a vádlók a házasságtörő asszonyt bevádolták: Jézusnak ama felhívására, hogy: „A ki nem bűnös, az dobjon először követ reá“, senki sem dobott egy követ sem.

Jézus tehát, az idvezülést, a megmentést, nem törvényhozás által eszközölte. Semmiféle törvény, vagy paragrafus nem helyettesítheti a nevelést az erkölcsi és társadalmi kötelességet illetőleg, mely a legeszményibb igazságossággá és a legtökéletesebb testvérieséggé fejlődik.

Jézusnak büntető birói eljárásában, véleményem szerint, a lényeges elemek a következők, u. m.: a társadalmi bosszúállás elméletének elvetése; a személyes és társadalmi mentés elméletének alkalmazása; a csupán büntető módszer helyett, a mentő módszernek az elfogadása; a büntetésnek inkább a bűnösre való alkalmazása, mint az elkövetett bűntényre; a felfüggesztett birói ítéletnek vagy „kísérletezésnek“ az elfogadása; elismerése ama ténynek, hogy a nagy természeti erők szükségesek éppen úgy a morális, mint a phisikai eredményhez; a munkának isteni származása; az erkölcsi és szellemi erők alkalmazása; a szeretet hatalma, mint mentő eszköz; az erkölcsi sebészet szükségessége a morális gyógyításra; a gyermekmentés fontossága; fogoly látogatás; a személyes érintkezés behozatala és végre elégtétel adás, mint a fegyencz megjavulásának egyik látható jele. Jézusnak büntető birói eljárásában a fő pontot az teszi, mi — a *fűdolog* — az egyénnek újjászületését eszközli és ebben kulcsot szolgáltat a társadalom újraterejtéséhez is.

Egy büntető biró elméletei soha szigorubb vizsgálaton és próbán nem mentek keresztül, mint a Jézusé, a ki azokat saját életével és halálával is megpecsételte. A midőn kimondhatatlan kiokat kellett kiállania a keresztfán: akkor is állandó és szilárd maradt az utolsó lehelletig. Ez alkalommal, ha valaha, gyilkosságait megsemmisíthette volna. Életének utolsó órájában is a bosszúállás és halálos ítélet elméletét feddette, s úgy tekintette az ő halálos ellenségeit, mint a morális csalódás áldozatait: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, hogy mit cselekesznek“. Van-e a szeretet mentő, idvezítő erejében vetett bizalomnak ennél magasztosabb illusztrációja, bizonyítéka?! Van-e szebb illusztráció arra nézve, hogy ne feled-

kezzünk el a rabról, mint a szeretetnek és reménységnek amaz igéi, melyeket a kereszten levő bűnöshöz intézett! . . .

Gyakran halljuk ezt a szólamot: „Vissza Jézushoz“. De ha meggondoljuk, hogy mennyi nincs még az ő emberek iránt való szeretetéből és lelkesüléséből megvalósítva; ha fontolóra vesszük, mily késedelmezők vagyunk az ő evangéliumát törvényeinkbe, intézményeinkbe és a saját egyéni életünkbe átültetni; ha meggondoljuk, mennyire előttünk jár Jézus még most is, úgy az életszabályok, mint példaadás tekintetében, nem kell-é inkább így szólnunk: „Előre Jézushoz; előre Jézushoz!“

BARROWSTÓL

KOVÁCS JÁNOS.

Adalékok désfalvi Simon Mihály életrajzához.

A magyar unitárius status egyik kiváló oszlopos férfia a XVII. százév második felében és a XVIII-nak első negyedében fél századot töltött a haza szolgálatában. Ennek felét a nemzeti fejedelmek, a két Apafi alatt, ha ugyan fejedelemségnek nevezhetjük II. Apafi Mihály alatt a nemzeti fejedelemség megrendült, hanyatló s teljesen megszűnt korát; az ötven év másik fele I. Lipót, I. József és III. Károly Habsburgházból való uralkodók korára esik.

Hű, pontos, lelkiismeretes szolgálatja, kitartó, ernyedetlen szorgalma fokenként készítették a lépesőt az erdélyi kormányszéki tanácsosságra, belső titkos tanácsosi kitüntetésre és jutalmazásokra.

I. Apafi Mihály fejedelem 1678. július 21-én Gyulaféhevárt kelt adománylevelében Nagy-Csergeden lakó Moldován Salamont és Kosztánt született és születendő gyermekeikkel s minden ingóságokkal désfalvi Simon Mihálynak, udvari nagyobb kancelláriája irnokának és hites jegyzőjének s mindkét ágon levő örökösei és utódainak ajándékozta.

Egy év sem telt el és Apafi ismétli fejedelmi kegyét és négy gazdátlan családot ajándékoz Simon Mihály hites irnok és jegyző emberének, 1679. június 10-én az előbb írt módon ezek: Hatzegán János Somostelkén, Pap János, Ráduly János Nagy-Csergeden és Szunya György Pocsfalván, ki törvénytelen ágyból, ismeretlen atyától eredett.

Apafi kegye, Simon Mihály iránt, átszállott fiára, II. Apafira is. A fejedelem irodájában töltött hosszas működése alatt az ifjú fejedelem II. Apafi Mihály kegyét is kiérdemelte s tőle 1698. nov. 24. Bécsben költ adomány-levél szerint két jobbágyot nyert: Szászujsfalvi Rima, másként Sztán Juont és Désfalvi Osa Sztant. Apafinak ezen adományát Leopold is megerősíti 1699. június 19-én Bécsben. 1703. május 12. Bécsben kelt adomány-levél szerint: „Megtekintvén tekintetes nemzetes Deésfalvi Simon Mihály uramnak Felséges Császárs és Coronás Királyunk ő felsége erdélyi udvari Cancellariája Tanácsának és regisztrátorának hozzánk való hűséges magaalalmaztatását és szükségés dolgainkban még ez idegen földön is szorgalmatossággal gyakorlott sok rendbéli szolgálatját: annak megjutalmazására“ adta a gálfalvi határon, a désfalvi kis hidon alól levő majorság szántóföldjét.